

Nyéki Lajos*

ŐSZ, 1952

Távolban ott a dombon magános ló üget.
 Most látom csak: mögötte egy suhanc integet.
 Kicsiny kezében ostor, fejében nagy kalap.
 Az ég ezüst taván a felhők ringanak.
 Nótát rikolt a gyermek: „Sárelő, állj elő...”
 Hangját tisztán röpíti a langyos levegő.
 Fölénk az ősz utója kéklő eget terít.
 Kacagva barna lányok törik a tengerit.
 Hajlongó válluk izmán gyönyörködik szemem.
 Úgy tűnnek percek, órák, hogy észre sem veszem.
 Közben halad a munka, a sustya füstölög.
 De én csak heverészek és mélán füstölök.
 Ám a föld már csalóka, áthűt tüdőt, vesét.
 A fák közt leskelődik a szélhozó sötét.
 A hátam még nem érzi, borzongva sejti csak:
 holnap tán mindent-mindent bemocskol a csatak,
 mi most kéklő, aranyló, reggelre szürke lesz;
 nem szűnik majd fecsegni hetekig az eresz,
 beteg, repedt csatornák rekedtes dallamát
 hallgathatod egész nap és egész éjen át;
 már kora délutánra sötét lesz a szoba,
 lézenghetsz ingerülten, fázón ide s tova;
 meglepnek bárgyú gondok, sok kízó gondolat:
 hogy néhány röpké év csak és elmúlik nyarad,
 hogy nincsen egy barátod, hogy nincsen egy leány,
 akit hittel szeretnél... és így egymásután:
 hogy tél jön, nincs kabátod és nincs elég szened...
 – A tompa délutánok majd rádtelepszene.
 S ahogy feldúl egyéni sorsod száz kis baja,
 mind jobban fáj a néped, e hontalan haza.
 S már nem aggaszt, hogy tél jön, mert látod józanul:

* Nyéki Lajos (1926–2008) Balassagyarmaton született, 1951-ben szerzett magyar–francia szakos tanári képesítést a budapesti egyetemen. 1956 végén telepedett le Franciaországban, az Alliance Française párizsi központjában tanított, majd a Sorbonne magyar intézetében dolgozott. 1990-ben a Sorbonne-on megszerezte az állami doktorátust *Linguistique hongroise et linguistique générale* című disszertációjával (une thèse d'Etat). Nyelvészprofesszori életművének ismerői szerint a legnagyobb és legmaradandóbb műve az 1988-ban Párizsban megjelent *Grammaire pratique du hongrois d'aujourd'hui* című 430 oldalas nyelvtankönyv. Egy kis példányszámú verseskötete ismert (*Elválasztás*, Katolikus Szemle, Róma, 1963), itt olvasható verseit ebből merítettük.

még vacogtatóbb vészek borzalma tornyosul.
 Nem az fáj, hogy egy bomba esetleg eltemet,
 hogy jajduló szilánkok felszabják testedet,
 hanem, hogy nincs megoldás, nem bízol semmiben,
 hogy undorít a tegnap és őrjít a jelen,
 s a jövő? Átkozott lesz, aki ma viselő, s
 mert végképp nincs megoldás, mindegy akárki győz...

Távolban ott a dombon magános ló üget.
 Lassan magába olvaszt mindent a szürkület.
 A kis suhanc se látszik, hangját sem hallani,
 a lányok hazatértek mókázni, fosztani,
 piros csövet találni s legényt ki csókot ad...
 Indulj te is, ne mélézz, vállald a sorsodat.
 Holnap az iskolában százhusz gyerek figyel,
 bármily reménytelen, dolgozni, élni kell...

Számadás

Öt verset fordítottam le a héten,
 400 forint ütötte markomat,
 mindegyikből bevált receptre, szépen
 vigyorgott a sztálini gondolat.
 85 forint elment tüzelőre,
 – ne marjon többé szobámban a fagy –,
 vagy 100 forintot elittam belőle,
 mert itt ha józan, megkegyül az agy,
 54 forint volt a kölcsön-részlet
 (megvédtem a békét, szívem dagadt),
 zsebemből 20 forintot kimetéltek,
 míg cukorért álltam sort, azalatt,
 a többi pénzem elment számolatlan:
 cigarettára, nőre..., mi maradt,
 abból könyveket vettem, – válogattam
 indexre tett szerzők közt, kéz alatt.
 És most itt állok szégyenben, szorongón,
 nevem kinyomták, tarcám kiapadt,
 bár nem árultam magam utcasarkon,
 eladtam magamat...

(1949)

A ravasz tetszhalott

Úgy élek mint a bűvész, ki föld felett lebeg
s maga alá szövi a tartókötelet.
Mint ágon ősz gyümölcse, mely várja, hogy lehull,
aggódom s nem mocorgok meggondolatlanul.
Távol gyökértől, törzstől, – nem véd apám, anyám –
már csak éppen hogy fenntart, nem táplál a kocvány.
Látszólag nincs barátom, nincs álmom, nincs hitem,
tempótlan, lomha hullá, úszom a semmiben.
De most, hogy minden oszló, kétes, bizonytalan,
a ravasz tetszhalottnak is küldetése van.
Átélni és kivárni: ez is csak hősi lét,
mikor nincs méltó tábor: őrült, ki dúl, – ki véd.

(1952)

Radnóti

Tíz éve mult – nem tudjuk a napot –,
hogy mindig izzó nagy szíve kiégett.
Vérmarta szerb levelezőlapok
rögzítették meg a végső beszédet.

Minden szava úgy koppan mint a vád,
mint penge szúr a szívek közepébe,
lázít a vers: a gonddal kalapált,
jajong a metrum, mintha hullna vére.

...Láger-priccsen, férgek közt hogy tudott
Proustot idézni, ritmusra vigyázni,
rogyadozón lépkedve és zúzott,
didergő ajakkal alliterálni,

mikor már látta, hogy tarkólövés
tesz míves ifjú életére pontot,
a tömegsírban szétmarja a mész,
a hűtlen hústól elválnak a csontok,

és nem reccsent csak koponya-vigyort
az exhumálók ásójának éle,
meddőn mered ágyék, medence-csont
a mord munkások könnyező szemébe? ...

– Ki ezredannyit szenvedett, üvölt;
egy fogfájásnyi fájás-tüske őrjít.
Ki óvja meg, ha szennyes horda tört
reá, az ész finom ezüst szűrőit?

De néki szent maradt az értelem,
beléfogódzott, mint mentő-kötélbe,
mikor szájáig duzzadt már a szenny,
rajta kúszott fel, csillagok fölébe.

(1954)

Planctus hungaricus

Tudós építőmesterek helyett
álgyúk csipkézték falaid
öngyilkos töröket taszajtottak szügyedbe
diadalaid

Virágaid ganéjdombba tapodták
nyilak tördelték szárnyaid
Bűzös fekélyű kanok alatt fetrengtek
szűzleányaid

Ringyó vezérkosok vérhabos mételyétől
kergültek híres hadaid
Akasztott bárdok puffedt nyelvére száradtak
legszebb dalaid

Imáid kénkövekké zápulva visszahulltak
anyád illeték káromkodásaid
Fehér emberevők tánca tiporta
ravatalaid

Dögök prédái: temetetlen torlódnak
legdrágább halottaid
Sorsod előtt a képzelet is visszaretten
és elfelejti rémlátásait

Agyam harangok nyelvei verdesik
Tüzes fogók repesztk homlokomat
Darazsak nyüzsgése

fülemben
Szememben

sziszegő parazsak

Karom: kígyó, tekeredj
Eszem légy hű, ne feledj

Ámen, ámen

Október 23

vers két hangra

Nem sebeket tépő siralommal idézlek,
hangom nem töri meg tehetetlen, ostoba düh,
nem csalják agyamat csodaváró révedezések,
oly lebegő a szívem, mint künn ez az őszi derű.

„Kár vala, kár!” – pityeregnek a gyászi vitézek.
„Kár vala, kár!”: vigyorogják vaksi ebek.
„Kár vala, kár?” – szimatolnak a lányhusu férgek,
– kár vala, kár odahagyni a holttetemet.

Ámde a föld hallgat magokat növelő erejében,
varjak, vaksi ebek hada hasztalanul acsarog,
férgek, holttetemek poklából szűzi fehérén
pattan a rügy, kivirulnak új tavaszok.

Új tavaszok? Tündérmese tágszemű nagy gyerekeknek.
Ott tél van, s az okos betakarja magát okosan,
szűk gimnasztyorkába bujik s csak a lelke gebed meg,
míg a vonalra vigyázva dülöng s didereg deci rumtól mámorosan.

...Hullt a dió: szüreteltek a nyurga fiúk meg a vézna tanárúr,
almaízű kacagás zengette a Tábor-hegy tetejét...
– S lent pár óra alatt egy szóra, kitört odujából
és menetelt jogokat kiabálva a lángszavu nép...

Aztán folyt a szüret: Benedek Pityu, Ács Laji: zsenge bogyók,
szétmorzsolta a prés csodahívó szép fejetek.
Tóth János, Németh Tibi... árnyatok itt csavarog
körülöttem... Esteledik. Köd szállong. Ráz a hideg.

Mégsem sebeket tépő siralommal idézlek,
nem zokogom dies irae-k dallamait.
Mert a szabadságért verekedve lehullni merészebb
mint rakétahajókon szállni a csillagokig.

(1959. október 8.)

Két töredék

Illyés „megőrült”, Eörsi, Gáli rab,
s nem tudni, mikor kit akasztanak,
ahány hír, egyre rosszabb.
Míg otthon kísért az a véres ősz,
te rendhagyóigékkal bíbelődsz,
szép könyveket lapozgatsz.

Kőcsipkéken jár élvező szemed.
szimfóniákból dúdolsz... Őrület!
Itt búsongsz jóllakottan,
míg otthon árkot vés a kín
anyák, szeretők arcain

s ifjak gerince roppan...

(1957. június)

Az év csak szórja ólomlapjait,
a rokkant költő lapot alapít.
Didergő, balladás kor.
Dühödt ravaszság, aranyjánosi
kiegyezés halk robbanásai,
harag, mely tízet számol...

Mint fonnyadt vackor, érdes lett a szó,
a ritmus, mint a mankó, kocogó,
a rím jajgatva fáj.
– Émelyegve így támolyog elő
a vers: a tépett, rogyant felkelő,
de féluton megáll...

(1957. november)

Rács

Nem tudod, hogy

zár a rács vagy véd a rács,
rab vagy-e, ór vagy-e,
tok vagy-e, tőr vagy-e.
Penge vagy te, magadszűrő
furdalás.

(1959. december)